

VENDIM
Nr. 3, datë 19.1.2011

**PËR MIRATIMIN E RREGULLORES “PËR ADMINISTRIMIN E RREZIKUT
OPERACIONAL NGA SUBJEKTET FINANCIARE JOBANKA, SHOQËRITË E
KURSIM-KREDITIT DHE UNIONET E TYRE”**

(Ndryshuar me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

(i përditësuar)

Në bazë dhe për zbatim të nenit 12, shkronja “a”, dhe nenit 43, shkronja “c”, të ligjit nr.8269, datë 23.12.1997 “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar; dhe të nenit 57, pika 4, dhe nenit 58, pika 1, shkronja “c” dhe nenit 126 të ligjit nr.9662, datë 18.12.2006 “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”; dhe nenit 46 dhe nenit 47, pika 2, të ligjit nr.8782, datë 3.5.2001 “Për shoqëritë e kursim-kreditit”, të ndryshuar; me propozim të Departamentit të Mbikëqyrjes, Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë

VENDOSI:

1. Miratimin e rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional nga subjektet financiare jobanka, shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre” dhe anekset e saj, sipas tekstit bashkëlidhur këtij vendimi.

2. Ngarkohet Departamenti i Mbikëqyrjes në Bankën e Shqipërisë për zbatimin e këtij vendimi.

3. Ngarkohet Departamenti i Marrëdhënieve me Jashtë, Integritit European dhe Komunikimit, për publikimin e kësaj rregulloreje në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë dhe në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë.

Ky vendim hyn në fuqi 15 (pesëmbëdhjetë) ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë.

KRYETARI
Ardian Fullani

RREGULLORE
**PËR ADMINISTRIMIN E RREZIKUT OPERACIONAL NGA SUBJEKTET
FINANCIARE JOBANKA, SHOQËRITË E KURSIM-KREDITIT DHE UNIONET E TYRE**

KREU I
TË PËRERGJITHSHME

Neni 1

Objekti

(Ndryshuar me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

Objekti i kësaj rregulloreje është përcaktimi i kërkesave dhe rregullave për administrimin e rrezikut operacional nga subjektet e kësaj rregulloreje.

Neni 2

Baza juridike

(Hequr togfjalësh në shkronjën “b” dhe ndryshuar shkronja “c” me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

Kjo rregullore nxirret në bazë dhe për zbatim të:

- a) nenit 12 shkronja “a” dhe nenit 43, shkronja “c” të ligjit nr.8269, datë 23.12.1997 “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar;
- b) nenit 126 të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006 “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, i cili, këtu e më poshtë në këtë rregullore, do të quhet “ligji për bankat”;
- c) neneve 60, 62 dhe 65, pika 4, të ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”.

Neni 3

Subjektet

(Ndryshuar pika 1 dhe shtuar pikat 2, 3 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Subjekte të kësaj rregulloreje janë subjektet financiare jobanka, si dhe shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre, të licencuara nga Banka e Shqipërisë.

2. Banka e Shqipërisë, bazuar në vlerësimet e saj mbikëqyrëse lidhur me volumin dhe kompleksitetin e veprimtarisë apo nivelin e ekspozimit ndaj rrezikut operacional, mund të vendosë që subjekte financiare jobanka apo shoqëri kursim-krediti të caktuara, që janë subjekte të kësaj rregulloreje, të bëhen subjekte të rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional nga bankat, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”.

3. Në rastet e parashikuara në pikën 2 të këtij neni, Banka e Shqipërisë njofton subjektin financiar jobankë apo shoqërinë e kursim-kreditit, si dhe përcakton afatin kohor brenda të cilit subjekti duhet të sigurojë plotësimin e kërkesave të rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional nga bankat, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”.

Neni 4

Përkufizime

(Ndryshuar togfjalësh në pikën 1 dhe shkronjat “c” dhe “d” të pikës 3, shfuqizuar pika 2, shtuar shkronja “e” e pikës 3 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Termat e përdorur në këtë rregullore kanë të njëjtin kuptim me termat e përkufizuar në ligjin për bankat, dhe në ligjin nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”.

2. Shfuqizuar.

3. Përveç sa parashikohet në pikën 1 të këtij neni, për qëllime të zbatimit të kësaj rregulloreje, termat e mëposhtëm do të kenë këto kuptime:

a) “Rrezik operacional” është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare, si rezultat i papërshtatshmërisë ose dështimit të proceseve të brendshme dhe të sistemeve, gabimeve njerëzore ose i ngjarjeve të jashtme. Rreziku operacional përfshin dhe rrezikun ligjor, por përjashton rrezikun reputacional dhe strategjik. Për qëllime të sistemit të brendshëm të administrimit të rrezikut operacional, subjektet mund të përcaktojnë përkufizime më të specifikuar të këtij rreziku, me kusht që ato të përmbajnë minimalisht elementet e përkufizimit të kësaj rregulloreje.

b) “Rrezik ligjor” është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare, si rezultat i moszbatimit ose zbatimit në mënyrën jo të duhur të detyrimeve ligjore dhe/ose kontraktuale, duke përfshirë dhe procedura të tjera ligjore, të cilat mund të ndikojnë negativisht në rezultatin financiar, duke mbartur rrezikun e humbjeve financiare në veprimtarinë e subjekteve.

c) “rrezik strategjik” – është mundësia që të cenohet arritja e objektivave strategjike të subjektit, me pasojë fundore humbje financiare, për shkak të ndryshimeve në mjedisin e biznesit dhe nga vendimet e papërshtatshme të biznesit, zbatimi i gabuar i vendimeve ose mungesa e reagimit ndaj ndryshimeve në mjedisin e biznesit;

d) “rrezik reputacional” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare të shkaktuara nga perceptimi negativ nga ana e klientëve, kundërpasive, aksionerëve, investitorëve, mbajtësve të borxhit, tregjeve, palëve të tjera të interesit, rregullatorëve etj., që mund të ndikojnë negativisht në aftësinë e subjektit për të vazhduar të operojë/funksionojë apo për të krijuar marrëdhënie të reja biznesi dhe për të pasur akses të vazhdueshëm në burime financimi (p.sh. nëpërmjet tregjeve ndërbankare, të kapitalit dhe borxhit apo në publikun e gjerë).

e) “marrëveshje me të tretët (outsourcing)” – është një marrëveshje e çdo forme ndërmjet subjektit dhe një pale të tretë (ofruesi shërbimi), sipas së cilës pala e tretë (ofruesi i shërbimit) kryen një proces, një shërbim ose një funksion, që në rast të kundërt do të kryhej nga vetë subjekti.

KREU II

KËRKESA TË PËRGJITHSHME PËR ADMINISTRIMIN E RREZIKUT OPERACIONAL

Neni 5

Sistemi i administrimit të rrezikut operacional

(Ndryshuar fjalë në pikën 1, në shkronjën “b” të pikës 2 dhe togfjalësh në shkronjën “b” të pikës 2, shtuar fjalë në pikën 1 dhe në shkronjën “c” të pikës 2 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Subjektet e kësaj rregulloreje, pavarësisht madhësisë dhe kompleksitetit të organizimit dhe veprimtarisë së tyre, krijojnë dhe zhvillojnë një sistem të brendshëm të përshtatshëm (politika, procedura, rregulla dhe mekanizma) për administrimin e rrezikut operacional. Ky sistem ka për qëllim të sigurojë identifikimin, vlerësimin, kontrollin, raportimin dhe monitorimin në vazhdimësi dhe në tërësi të rrezikut operacional.

2. Sistemi i administrimit të rrezikut operacional të subjektit minimalisht duhet të përmbajë elementet e mëposhtme:

a) përcaktimin, në funksion/varësi të madhësisë dhe veprimtarisë së tij, se çfarë përbën rrezik operacional për subjektin;

b) tërësinë e ngjarjeve të pritshme që mund të shkaktojnë humbje operationale me rëndësi materiale për subjektin (duke konsideruar edhe shembujt e ngjarjeve të rrezikut operacional të parashikuara në aneksin nr. 7 të kësaj rregulloreje);

c) politikat për identifikimin, vlerësimin, monitorimin, raportimin dhe kontrollin ose zbutjen e këtij rreziku, duke përfshirë dhe specifikuar (kur është e mundur) dhe kufijtë e lejuar të rrezikut operacional;

d) veprimet me më përparësi për subjektin në procesin e administrimit të rrezikut operacional, duke përfshirë dhe shkallën dhe mënyrën e transferimit të këtij rreziku jashtë subjektit.

Neni 6

Përgjegjësitë e këshillit të administrimit/mbikëqyrës/drejtues

(Ndryshuar titulli i nenit, togfjalësja në pikat 1, 2, 3 dhe togfjalësh në shkronjën “b” të pikës 2 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Këshilli i administrimit/mbikëqyrës/drejtues është organi përgjegjës për krijimin dhe zhvillimin e sistemit të administrimit të rrezikut operacional, të parashikuar në nenin 5 të kësaj rregulloreje.

2. Këshilli i administrimit/mbikëqyrës/drejtues, në kuadër të administrimit të rrezikut operacional, është përgjegjës për:

a) miratimin e politikave përkatëse për administrimin e rrezikut operacional;

b) ngritjen e një strukture administrimi të aftë për zbatimin e akteve rregullative të brendshme të subjektit për administrimin e rrezikut operacional;

c) përcaktimin e qartë të ndarjes së përgjegjësisë dhe linjave të raportimit midis funksioneve të kontrollit të rrezikut operacional, linjave të biznesit dhe funksioneve mbështetëse;

d) rishikimin në mënyrë periodike të akteve rregullative të subjektit për administrimin e rrezikut operacional me qëllim administrimin e rreziqeve operationale që rrjedhin nga ndryshimet e tregut dhe faktorë të tjerë të jashtëm, si dhe ato rreziqe operationale që lidhen me produktet, veprimtaritë ose sistemet e reja. Procesi i rishikimit duhet të synojë vlerësimin dhe përzgjedhjen e praktikave më të mira të administrimit të rrezikut operacional, të përshtatshme për veprimtaritë, sistemet dhe proceset e subjektit.

3. Këshilli i administrimit/mbikëqyrës/drejtues siguron që sistemi për administrimin e rrezikut operacional i nënshtrohet një procesi efektiv dhe gjithëpërfshirës të kontrollit të brendshëm nga një personel i pavarur, i kualifikuar dhe i përgjegjshëm.

Neni 7

Përgjegjësitë e administratorit/administratorëve

(Ndryshuar togfjalësba në pikën 1, 2, hequr togfjalësh në shkronjën "e" të pikës 2, shfuqizuar shkronja "g" e pikës 2 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Administratori është përgjegjës për zbatimin e akteve të brendshme rregullative për administrimin e rrezikut operacional të subjektit, të miratuara nga Këshilli i administrimit/mbikëqyrës/drejtues.

2. Administratori, në funksion të administrimit të rrezikut operacional, është përgjegjës për:

a) për zbatimin e politikave, proceseve dhe procedurave për administrimin e rrezikut operacional në të gjitha shërbimet/produktet, veprimtaritë, proceset dhe sistemet me rëndësi për subjektin;

b) për zbatimin në vazhdimësi dhe nga të gjitha strukturat e subjektit të akteve të brendshme për administrimin e rrezikut operacional;

c) për zbatimin e përgjegjësisë dhe zhvillimin e linjave të raportimit për të inkurajuar dhe për të ruajtur llogaridhënien, për të siguruar burimet financiare dhe njerëzore të duhura për administrimin efektiv të rrezikut operacional;

d) për komunikimin në mënyrë të qartë të punonjësit e të gjitha niveleve, veçanërisht në njësitë që janë të ekspozuara ndaj rrezikut operacional, të politikës së subjektit për administrimin e rrezikut operacional;

e) për drejtimin e veprimtarisë financiare të subjektit nga personel i kualifikuar, me përvojë dhe aftësi teknike të nevojshme;

f) për të siguruar që personeli përgjegjës për monitorimin e zbatimit të politikës së administrimit të rrezikut operacional, të jetë i pavarur nga njësitë që ata mbikëqyrin;

g) Shfuqizuar.

KREU III

ADMINISTRIMI I RREZIKUT OPERACIONAL

Neni 8

Identifikimi dhe vlerësimi i rrezikut operacional

(Ndryshuar pika 5 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Subjektet identifikojnë dhe vlerësojnë rrezikun operacional në të gjitha shërbimet/produktet, veprimtaritë, proceset dhe sistemet me rëndësi.

2. Subjektet, përpara hedhjes në treg të shërbimeve/produkteve të reja, kryerjes së veprimtarive apo proceseve të ndryshme dhe/ose krijimit të sistemeve të reja, sigurojnë zbatimin e procedurave të mjaftueshme dhe të përshtatshme për vlerësimin paraprak të rrezikut

operacional që mund të lidhet me to.

3. Subjektet identifikojnë në mënyrë efektive rrezikun operacional duke konsideruar faktorët e brendshëm (të tillë si: struktura e subjektit, natyra e veprimtarive, cilësia e burimeve njerëzore, ndryshimet organizative dhe qarkullimi i punonjësve) dhe faktorët e jashtëm (të tillë si: ndryshimet në industri dhe përparimet teknologjike), të cilët mund të ndikojnë në mënyrë të pafavorshme në arritjen e objektivave të subjektit.

4. Subjektet vlerësojnë ekspozimin që ato kanë ndaj rreziqeve të identifikuara, duke përcaktuar në këtë mënyrë profilin e tyre të rrezikut me qëllim përdorimin efikas të burimeve njerëzore dhe teknike për administrimin e këtyre rreziqeve.

5. Subjektet përcaktojnë metodat dhe teknikat e tyre për identifikimin dhe vlerësimin e rrezikut operacional, duke konsideruar edhe metodat dhe teknikat që subjektet mund të përdorin për administrimin e rrezikut operacional, të parashikuara në aneksin nr. 6 të kësaj rregulloreje.

Neni 9

Monitorimi dhe raportimi i rrezikut operacional

(Ndryshuar togfjalësh në shkronjën "d" të pikës 2 dhe në pikën 3 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Subjektet zhvillojnë një proces monitorimi dhe raportimi periodik të rrezikut operacional dhe të ekspozimeve ndaj këtij rreziku, me qëllim identifikimin e shpejtë dhe plotësimin e mangësive në politikat, proceset dhe procedurat për administrimin e këtij rreziku.

2. Subjektet, në realizimin e procesit të monitorimit efektiv dhe të vazhdueshëm të rrezikut operacional:

a) duhet të përcaktojnë tregues të përshtatshëm që sigurojnë paralajmërim të hershëm të rritjes së rrezikut operacional, i cili mund të sjellë humbje në të ardhmen;

b) duhet të vendosin kufij për këta tregues, kur është e mundur, me qëllim krijimin e një procesi efektiv monitorimi, që mund të ndihmojë për të identifikuar rreziqet kryesore dhe me rëndësi për subjektin dhe për t'i mundësuar këtij të fundit monitorimin në kohë të tyre;

c) duhet të përcaktojnë periodicitetin e procesit të monitorimit, duke marrë në konsideratë shkallën e rrezikut dhe natyrën e ndryshimeve në mjedisin në të cilin operojnë;

d) duhet të sigurojnë përfshirjen e rezultateve të monitorimit në raportet e rregullta për administratorin dhe këshillin e administrimit/mbikëqyrës/drejtues.

3. Subjektet zbatojnë procedura të brendshme që sigurojnë raportimin e rregullt për administratorin dhe këshillin e administrimit/mbikëqyrës/drejtues të administrimit të rrezikut operacional, përkatësisht nga njësitë e biznesit, nga funksioni/njësia organizative e administrimit të rrezikut operacional dhe njësia e kontrollit të brendshëm.

4. Raportet e rrezikut operacional të parashikuara në pikën 3 të këtij neni, duhet të përmbajnë si vijon:

a) të dhëna për situatën e brendshme financiare, operationale dhe të respektimit të kufijve të përcaktuar për treguesit e rrezikut, si dhe informacion mbi tregun në lidhje me ngjarjet, të cilat janë të rëndësishme për vendimmarrjen;

b) një pasqyrë të plotë të çdo problemi të identifikuar dhe udhëzime për veprimet korrigjuese në çështje të pazgjidhura.

5. Subjektet sigurojnë shpërndarjen e raporteve në të gjitha nivelet e drejtimit dhe të përfaqësuesit e linjave të biznesit, të cilat ndikohen nga problematikat e ngritura në raport. Subjektet analizojnë këto raporte me qëllim përmirësimin e praktikave dhe procedurave ekzistuese dhe hartimin e politikave/praktikave dhe procedurave të reja në administrimin e rrezikut operacional.

Neni 10

Kontroli dhe zbutja e rrezikut operacional

(Ndryshuar togfjalësh në shkronjën "b" të pikës 2 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

1. Subjektet hartojnë dhe zbatojnë politika, procese dhe procedura për të kontrolluar dhe/ose zbutur rreziqet operacionale me rëndësi materiale.
2. Subjektet, në funksion të kontrollit dhe zbutjes së rrezikut operacional:
 - a) hartojnë një sistem procedurash dhe procesesh kontrolli për të siguruar zbatimin e politikave të brendshme për administrimin e rrezikut operacional;
 - b) krijojnë një sistem të kontrollit të brendshëm efektiv me ndarje të përshtatshme të detyrave;
 - c) sigurojnë, që përveç ndarjes së detyrave, praktikat/proceset e tjera të brendshme të jenë të përshtatshme në kontrollin e rrezikut operacional, duke përfshirë:
 - i) monitorimin nga afër të respektimit të kufijve të caktuar ose kufijve të rrezikut;
 - ii) marrjen e masave mbrojtëse në përdorimin e të dhënave dhe të aktiveve të subjekteve, duke përfshirë dhe lidhjen e kontratave të sigurimit;
 - iii) sigurimin se personeli është i kualifikuar dhe ka ekspertizën e duhur;
 - iv) identifikimin e linjave të biznesit ose të produkteve, ku fitimet duket të jenë jashtë pritshmërive të arsyeshme;
 - v) heqjen dorë nga linja/t e biznesit me potencial të lartë ekspozimi dhe humbjeje për shkak të rrezikut operacional; dhe
 - vi) verifikimin dhe rakordimin e rregullt të llogarive dhe transaksioneve.
 - d) përdorin mjete ose programe për uljen e ekspozimit ndaj ngjarjeve me probabilitet të ulët, por që mund të shkaktojnë ndikim të madh në rezultatin financiar të tyre;
 - e) i kushtojnë vëmendje të veçantë veprimtarive dhe/ose krijimit të produkteve të reja, sidomos kur këto të fundit nuk janë në përputhje me planin e biznesit të tyre;
 - f) i kushtojnë vëmendje të veçantë hyrjes në tregje të panjohura dhe/ose ndërmarrjes së veprimtarive tregtare gjeografikisht larg zyrës qendrore;
 - g) investojnë në përdorimin e duhur dhe sigurinë e teknologjisë së informacionit, duke treguar kujdesin e duhur në lidhje me rritjen e shkallës së automatizimit të shërbimeve;
 - h) krijojnë politika mbi administrimin e rrezikut që rrjedh nga transferimi i proceseve, shërbimeve ose funksioneve të subjektit te palët e treta (outsourcing).
3. Subjektet rishikojnë periodikisht politikat dhe procedurat e tyre për kontrollin dhe zbutjen e rrezikut operacional, duke synuar përdorimin e strategjive të duhura në përshtatje me profilin e tyre për këtë rrezik, si dhe me rrethanat dhe mjedisin e krijuar.

Neni 11

Plani i vazhdimësisë së aktivitetit

1. Subjektet sigurojnë plane të vazhdimësisë së aktivitetit, të cilat kanë për qëllim ushtrimin në mënyrë të pandërprerë të veprimtarive dhe kufizimin e humbjeve të lidhura me rrezikun operacional.
2. Subjektet sigurojnë që planet për vazhdimësinë e aktivitetit të jenë pjesë përbërëse e sistemit të administrimit të rrezikut operacional dhe/ose të rreziqeve të tjera.
3. Subjektet, për hartimin dhe miratimin e këtyre planeve, përcaktojnë:
 - a) veprimtaritë kryesore, vazhdimësia e të cilave duhet të sigurohet edhe në rastet e emergjencës;
 - b) skenarë/ngjarje, të cilat mund të shkaktojnë ndërprerjen e proceseve dhe/ose veprimtarive kryesore;
 - c) zgjidhje alternative për të ruajtur vazhdimësinë e ushtrimit të veprimtarive kryesore në rastet e jashtëzakonshme;
 - d) veprime për të rivendosur funksionimin e rregullt të veprimtarive, veçanërisht për të siguruar informacionin e sistemeve elektronike dhe kthimin e këtyre sistemeve në gjendje funksionale;

e) strategjitë e komunikimit në rastet e problemeve serioze dhe/ose ndërprerjeve të veprimtarive.

4. Subjektet shqyrtojnë dhe/ose rishikojnë periodikisht planet për sigurimin e vazhdimësisë së veprimtarisë, në mënyrë që ato të jenë në përputhje me veprimtaritë aktuale dhe strategjitë e tyre të biznesit.

KREU IV RAPORTIMI DHE MBIKËQYRJA

Neni 12

Raportimi në Bankën e Shqipërisë (Ndryshuar me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

Subjektet raportojnë në Bankën e Shqipërisë çdo tre muaj, të dhënat sipas anekseve nr. 1 dhe nr. 3 të kësaj rregulloreje.

Neni 13

Masat mbikëqyrëse dhe ndëshkimore (Ndryshuar togfjalësh me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

Banka e Shqipërisë, në rast të mosplotësimit të detyrimeve të kësaj rregulloreje, zbaton masat mbikëqyrëse dhe/ose ndëshkimore, të parashikuara në ligjin për bankat dhe në ligjin “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”.

KREU V

Neni 14

Dispozitë kalimtare

Subjektet e kësaj rregulloreje plotësojnë të gjitha kërkesat e përcaktuara në këtë rregullore, jo më vonë se 6 (gjashtë) muaj pas hyrjes në fuqi të saj.

Neni 15

Dispozitë e fundit

Anekset bashkëlidhur kësaj rregulloreje janë pjesë përbërëse e saj.

ANEKSET

(Ndryshuar Aneket 1 – 7 me vendimin nr. 52, datë 6.11.2024)

Për raportimin e treguesve të paralajmërimit të hershëm në Bankën e Shqipërisë, subjekti plotëson aneksin nr. 1, duke ndjekur udhëzimet e parashikuara në aneksin nr. 2 të kësaj rregulloreje.

ANEKS NR. 1

TREGUESIT E PARALAJMËRIMIT TË HERSHËM

Nr.	Treguesi	Vlera	Komente
1	Numri i çështjeve të reja ligjore	Numër	
2	Kostoja e çështjeve ligjore	Vlerë (ALL)	
3	Ankesat e reja të klientëve	Numër	
4	Ankesat e hapura të klientëve	Numër	
5	Numri i gjobave nga autoritetet	Numër	
6	Vlera e gjobave nga autoritetet	Vlerë (ALL)	
7	Qarkullimi i punonjësve	Përqindje (%)	
8	Avari/ndërprerje të programit bazë (<i>core system</i>) të subjektit	(orë:minuta:sekonda)	
9	Numri i rasteve të identifikuara si mashtrim	Numër	
10	Kredi të reja me probleme	Përqindje (%)	

ANEKSI NR. 2

UDHËZIME PËR PLOTËSIMIN E TREGUESVE TË PARALAJMËRIMIT TË HERSHËM

Nr.	Treguesi	Përshkrimi
1	Numri i çështjeve të reja ligjore	Numri i çështjeve të reja ligjore të hapura gjatë periudhës raportuese, në të cilat përfshihet subjekti dhe të cilat përmbajnë elemente të rrezikut operacional. Përfshihen çështjet e tjera ligjore, të cilat nuk përmbajnë elemente të

		rrezikut operacional.
2	Kostoja e çështjeve ligjore	Vlera e humbjes së pritshme e vlerësuar nga vetë subjekti në lidhje me çështjet ligjore të treguesit nr. 1. Përfshihen kostot e çështjeve të tjera ligjore, të cilat nuk përmbajnë elemente të rrezikut operacional.
3	Ankesat e reja të klientëve	Numri i ankesave të ngritura kundër subjektit nga klientët apo palë të treta gjatë tremujorit, të marra nëpërmjet të gjitha kanaleve të komunikimit të vëna në dispozicion nga subjekti (shkresë formale, <i>e-mail</i> , rrjete sociale etj.). Përfshihen të gjitha ankesat e marra gjatë tremujorit, qofshin ato të mbyllura, të refuzuara apo të hapura në fund të periudhës raportuese (tremujorit).
4	Ankesat e hapura të klientëve	Numri i ankesave të ngritura kundër subjektit nga klientët, grupet e klientëve apo publiku, që rezultojnë ende të hapura në fund të periudhës raportuese (tremujorit).
5	Numri i gjobave nga autoritetet	Numri i gjobave të vendosura subjektit nga autoritetet e ndryshme gjatë tremujorit, të cilat lidhen me veprimtarinë financiare.
6	Vlera e gjobave nga autoritetet	Vlera e gjobave të vendosura nga autoritetet e ndryshme gjatë tremujorit, të cilat lidhen me veprimtarinë financiare.
7	Qarkullimi i punonjësve	Përqindja e qarkullimit të punonjësve të të gjitha kategorive gjatë periudhës raportuese. Përfshihen punonjësit me kohë të plotë dhe kohë të pjesshme. $Q = L/(P) * 100, (P) = (P_0 + P_1) / 2$ ku: Q – qarkullimi i punonjësve; L – numri i punonjësve të larguar gjatë periudhës së raportimit; (P) – numri mesatar i punonjësve gjatë periudhës së raportimit; P₀ – numri i punonjësve në fillim të periudhës së raportimit; P₁ – numri i punonjësve në fund të periudhës së raportimit.
8	Avari/ndërprerje të programit bazë (<i>core system</i>) të subjektit	Kohëzgjatja e ndërprerjeve të paplanifikuara të programit bazë të subjektit gjatë tremujorit, e shprehur sipas formatit (orë:minuta:sekonda).

9	Numri i rasteve të identifikuara si mashtrim	Numri i rasteve të identifikuara si mashtrim nga subjekti gjatë periudhës së raportimit.
10	Kredi të reja me probleme	Numri i kredive të reja me probleme ndaj numrit total të kredive të reja të disbursuara gjatë periudhës raportuese (në %). Në numërues përfshihen kreditë e reja me probleme për të cilat nuk kanë kaluar 90 ditë nga momenti i pagesës.

Për raportimin e ngjarjeve të rrezikut operacional në Bankën e Shqipërisë, subjekti plotëson regjistrin sipas aneksit nr. 3, duke ndjekur udhëzimet e aneksit nr. 4 të kësaj rregulloreje.

Për ngjarje të cilat kanë zgjatur për më shumë se një periudhë raportuese dhe për rrjedhojë janë raportuar në periudha të mëparshme, subjekti përdor të njëjtin numër identifikimi në qelizën përkatëse të regjistrit dhe informacionin për ngjarjen e paraqet për periudhën raportuese.

Plotësimi i të gjitha fushave të aneksit është i detyrueshëm për çdo ngjarje të regjistruar, përveç fushës “data e rikuperimit” dhe “vlera e rikuperuar”, plotësimi i të cilave do të kryhet kur ka informacion në lidhje me to. Fusha e komenteve rekomandohet, por nuk është e detyrueshme për t’u plotësuar.

Plotësimi i fushave të datës së rikuperimit dhe vlerës së rikuperimit do të shoqërohet me plotësimin e detyrueshëm edhe të fushave “numri i identifikimit të ngjarjes” dhe “përshkrimi i ngjarjes”.

ANEKSI NR. 3

REGJISTRI I NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

<i>Numri i identifikimit</i>	<i>Përshkrimi</i>	<i>Data e ndodhjes (d.m.v)</i>	<i>Data e kontabilizimit (d.m.v)</i>	<i>Shtesë 1 (niveli 1)</i>	<i>Shtesë 2 (niveli 2)</i>	<i>Vlera e humbjes bruto/fillestare (lekë)</i>	<i>Data e rikuperimit</i>	<i>Vlera e rikuperuar</i>	<i>Komente</i>

ANEKSI NR. 4

UDHËZIME PËR PLOTËSIMIN E REGJISTRIT TË NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

Kolona	Udhëzime për plotësimin
<i>Numri i identifikimit</i>	Plotësohet numri i identifikimit të ngjarjes i përdorur nga subjekti në regjistrin e brendshëm të ngjarjeve të rrezikut operacional.
<i>Përshkrimi</i>	Plotësohet përshkrimi i çdo ngjarjeje të regjistruar në këtë regjister. Subjekti nuk duhet të përfshijë informacione të cilat janë subjekt i ligjit “Për mbrojtjen e të dhënave personale”.
<i>Data e ndodhjes</i>	Plotësohet data e ndodhjes ose data e fillimit të ndodhjes së ngjarjes, për ato ngjarje të cilat kanë zgjatur efektin e tyre në kohë.
<i>Data e kontabilizimit</i>	Plotësohet data në të cilën ngjarja është regjistruar në pasqyrat financiare të subjektit.
<i>Shkaku (niveli 1)</i>	Plotësohet një nga opsionet e kolonës “Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 1” të aneksit nr. 5 të kësaj rregulloreje.
<i>Shkaku (niveli 2)</i>	Plotësohet një nga opsionet e kolonës “Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 2” të aneksit nr. 5 të kësaj rregulloreje.
<i>Vlera e humbjes bruto/ fillestare (lekë)</i>	Plotësohet humbja fillestare/bruto e çdo ngjarjeje të ndodhur në këtë regjister. Regjistrohet vlera absolute/pozitive dhe në asnjë rast nuk plotësohen vlera negative.
<i>Data e rikuperimit</i>	Plotësohet data në të cilën është kontabilizuar vlera e rikuperimit.
<i>Vlera e rikuperuar</i>	Plotësohet çdo vlerë e rikuperuar nga humbja fillestare. Vlera e rikuperuar regjistrohet në këtë qelizë dhe nuk prek vlerën e regjistruar në qelizën e humbjes bruto/ fillestare.
<i>Komente</i>	Plotësohet me çdo koment të vlefshëm mbi ngjarjen.

ANEKSI NR. 5

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS SHKAKUT, NIVELI 1 DHE 2 I DETAJIMIT

Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 1	Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 2
<i>Njerëzit/punonjësit</i>	Shkaqe aksidentale (njerëz)
	Mungesë e trajnimit/kompetencës së mjaftueshme

	Nivel i pamjaftueshëm i burimeve njerëzore
	Role dhe përgjegjësi joefektive
	Komunikim i gabuar
	Kulturë joefektive
	Keqdashje
<i>Dështim i proceseve</i>	Dështim në dizenjimin e procedurës/procesit
	Dështim në implementimin e procedurës/procesit
	Keqadministrim i projekteve/ndryshimeve
	Dështim i qeverisjes
<i>Faktorë të jashtëm</i>	Fatkeqësi natyrore
	Keqdashje
	Terrorizëm/sulme të jashtme (me përjashtim të sulmeve kibernetike)
	Mjedisi (me përjashtim të fatkeqësive natyrore)
	Destabilizim gjeopolitik/ekonomik/social
	Mjedisi rregullator dhe legjislativ
<i>Sistemet</i>	Probleme me funksionalitetin
	Probleme me performancën/kapacitetin
	Mungesë mirëmbajte/suporti
	Padisponueshmëri
	Testim/zhvillim i papërshtatshëm
	Probleme gjatë lancimit/nxjerrjes në përdorim
	Probleme konfigurimi
	Probleme me ruajtjen/memorien dhe shkatërrimin e të dhënave
	Shfrytëzimi i vulnerabiliteteve të lidhura me sigurinë e informacionit
	Çështje të lidhura me teknologjinë

	Probleme planifikimi
--	----------------------

ANEKSI NR. 6

Metodat dhe teknikat e zakonshme për administrimin e rrezikut operacional nga subjekti përfshijnë kryesisht:

1. Identifikimin dhe raportimin e ngjarjeve të rrezikut operacional. Çdo punonjës, në momentin e identifikimit të një ngjarjeje operationale, e raporton atë pranë strukturës përgjegjëse për administrimin e rrezikut operacional të subjektit, duke plotësuar gjithë informacionin e nevojshëm.

2. Bazën e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional. Struktura përgjegjëse për administrimin e rrezikut operacional mban një bazë të dhënash/regjistër, për të gjitha ngjarjet e rrezikut operacional të subjektit. Kjo bazë të dhënash duhet të përmbajë minimalisht fushat e përshkruara në aneksin nr. 3 të kësaj rregulloreje.

3. Treguesit e paralajmërimit të hershëm. Këta janë tregues performance, tregues rreziku ose/edhe tregues kontrolli që përdoren si mekanizma për monitorimin e ndryshimeve në faktorët e brendshëm të rrezikut, faktorët e jashtëm dhe ambientet e kontrollit të subjektit. Subjekti mbështetet në treguesit rregullatorë të aneksit nr. 1, si dhe në tregues të brendshëm, nëse gjykohet e nevojshme. Treguesit shoqërohen me limite monitorimi të përshtatshme dhe masa përshkallëzuese, me qëllim zbutjen e rreziqeve.

4. Hartëzimin dhe vetëvlerësimin e rreziqeve dhe kontrolleve në fuqi. Ky është një mjet i rëndësishëm për administrimin e rrezikut operacional që ndihmon në kuptimin më të mirë të rreziqeve ndaj të cilave ekspozohet subjekti. Ky ushtrim zakonisht përfshin këta hapa kryesorë:

- Identifikimi i rreziqeve: Identifikimi i rreziqeve të mundshme që lidhen me proceset, njerëzit, sistemet dhe faktorët e jashtëm.

- Vlerësimi i rreziqeve: Vlerësimi i probabilitetit dhe ndikimit të secilit rrezik për të kuptuar se sa material është ai.

- Vlerësimi i kontrollit: Vlerësimi i efektivitetit të kontrolleve ekzistuese që janë vendosur për të administruar këto rreziqe.

- Përcaktimi i masave zbutëse: Nëse rreziku i mbetur është i lartë, përcaktohen masa shtesë për të zvogëluar atë rrezik.

ANEKSI NR. 7

SHEMBUJ TË NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

Lloji i ngjarjes (niveli 1 i detajimit)	Lloji i ngjarjes (niveli 2 i detajimit)	Shembuj
<i>Mashtrim i brendshëm</i>	<i>Veprime të paautorizuara</i>	<i>Transaksione të paraportuara (qëllimisht)</i>
		<i>Shpërdorim i fuqisë, aktivitete të paautorizuara</i>
		<i>Ngatërresë/ mospërputhje e pozicionit (qëllimisht)</i>
	<i>Vjedhje dhe mashtrim (i brendshëm)</i>	<i>Mashtrim/ mashtrim me kreditë/ mashtrim me depozitat</i>
		<i>Vjedhje/ zhvatje/ përvetësim/ grabitje</i>
		<i>Keqpërdorim i pronës së subjektit</i>
		<i>Shkatërrim i qëllimshëm i aseteve</i>
		<i>Falsifikim</i>
		<i>Mashtrim me çeqet/ mashtrime të tjera të brendshme</i>
		<i>Korrupsion</i>
		<i>Falsifikim/ përvetësim i llogarisë</i>
		<i>Mospërputhshmëri me taksat/ evazion fiskal</i>
		<i>Shantazhe/ rryshfete ose dështim për t'iu përmbajtur rregullave në rastet e përfitimeve (dhurata dhe ftesat e dhëna dhe të marra)</i>
		<i>Keqpërdorim i llogarive (qëllimisht)</i>
<i>Mashtrim i jashtëm</i>	<i>Vjedhje dhe mashtrim (i jashtëm)</i>	<i>Vjedhje/ grabitje</i>
		<i>Falsifikim</i>
		<i>Mashtrim me çeqet/ mashtrime të tjera të jashtme</i>
	<i>Siguria e sistemit (mashtrim i jashtëm)</i>	<i>Dëmtime nga sulmet kibernetike (hacking)</i>
		<i>Vjedhje dhe publikim i të dhënave konfidenciale</i>
<i>Praktikat e punësimit dhe të sigurisë në punë</i>	<i>Marrëdhëniet me punonjësit</i>	<i>Problematika lidhur me kompensime, përfitime dhe shkëputje nga puna</i>
		<i>Aktivitete (greva, protesta) të organizuara të punonjësve</i>
	<i>Mjedis i sigurt</i>	<i>Detyrime/përgjegjësi të përgjithshme lidhur me sigurinë në</i>

		<i>punë</i>
		<i>Problematika të rregullores së sigurisë dhe shëndetit</i>
		<i>Kompensime për punonjësit</i>
	<i>Diversiteti dhe diskriminimi</i>	<i>Të gjitha llojet e diskriminimit</i>
<i>Klientët, produktet dhe praktika të veprimtarisë</i>	<i>Përshtatshmëria, publikimi dhe mirëbesimi</i>	<i>Thyerje të rregullave, të mirëbesimit</i>
		<i>Problematika në përshtatshmërinë dhe zbulimin e të dhënave të klientit etj.</i>
		<i>Shkelje e masave mbrojtëse për publikimin e të dhënave të klientëve</i>
		<i>Shkelje e privatësisë</i>
		<i>Praktika të papërshtatshme shitjeje</i>
		<i>Abuzim me të drejtat e llogarisë</i>
		<i>Shpërdorim i informacionit konfidencial</i>
		<i>Detyrim/ përgjegjësi e huadhënësit (lender liability)</i>
	<i>Praktika të papërshtatshme biznesi dhe tregu</i>	<i>Antitrust</i>
		<i>Praktika të papërshtatshme të biznesit</i>
		<i>Reklamim manipulues</i>
		<i>Tregtim i brendshëm (insider trading)</i>
		<i>Aktivitet i palicencuar</i>
		<i>Pastrim parash</i>
	<i>Mangësitë e produktit</i>	<i>Produkte defekte</i>
		<i>Gabime në modele</i>
	<i>Seleksionimi, sponsorizimi/ financimi dhe ekspozimi</i>	<i>Dështim për të investiguar klientin sipas udhëzimeve/ rregulloreve/ mungesë e njohjes së klientit</i>
		<i>Tejkalim i limiteve të ekspozimit të klientëve</i>
	<i>Aktivitete këshilluese</i>	<i>Mosmarrëveshje mbi performancën e aktiviteteve këshilluese</i>
<i>Dëmtime fizike të</i>	<i>Ngjarje katastrofike dhe të</i>	<i>Humbje nga katastrofa natyrore</i>

<i>aktiveve</i>	<i>tjera</i>	<i>Humbje njerëzore nga ngjarje madhore si terrorizëm, vandalizëm etj.</i>
<i>Ndërprerja e aktivitetit dhe dështimi i sistemeve</i>	<i>Sistemet</i>	<i>Hardware</i>
		<i>Software</i>
		<i>Telekomunikacioni</i>
		<i>Dështime të utiliteteve (energji, transporti etj.)</i>
<i>Ekzekutimi, shpërndarja dhe administrimi i proceseve</i>	<i>Njohja, ekzekutimi dhe mirëmbajtja e transaksioneve</i>	<i>Komunikim i gabuar</i>
		<i>Gabime në regjistrimin e të dhënave, mirëmbajtje dhe gabime në ngarkim (loading)</i>
		<i>Dështim në përmbushjen e afateve apo përgjegjësi</i>
		<i>Keqfunksionim i modeleve/ sistemeve</i>
		<i>Gabime në kontabilizim</i>
		<i>Keqfunksionim i detyrave të tjera</i>
		<i>Dështim gjatë vendosjes në përdorim (delivery failure)</i>
		<i>Dështim në administrimin e kolateralit</i>
		<i>Mangësi në mirëmbajtjen e të dhënave referuese</i>
	<i>Monitorimi dhe raportimi</i>	<i>Dështim në përputhshmërinë me kërkesat për raportim (raporte financiare ose rregullatore)</i>
		<i>Raportime të jashtme të papërshtatshme (humbje të ndodhura)</i>
	<i>Regjistrimi i klientëve dhe dokumentimi</i>	<i>Pëlqimi i klientit/ mungesa e refuzimit</i>
		<i>Mungesa e dokumenteve ligjore/ të paplotësuara</i>
	<i>Menaxhimi i llogarive të klientëve</i>	<i>Akses i paaprovarur dhënë llogarive të klientëve</i>
		<i>Regjistrim i pasaktë i klientëve</i>
		<i>Humbje apo dëmtim i aseteve të klientëve, si pasojë e neglizhencës</i>
	<i>Palët e treta tregtare</i>	<i>Performancë e keqe e palëve të treta joklientë</i>
		<i>Mosmarrëveshje të ndryshme kundrejt palëve të treta joklientë</i>

	<i>Shtësit dhe furnitorët</i>	<i>Mosmarrëveshje me shtësit dhe furnitorët</i>
--	-------------------------------	---